

Specifikace filosofické antropologie prostřednictvím tematiky lidského pohybu: filosofická kinantropologie

Ivo Jirásek —

Fakulta tělesné kultury Univerzity Palackého, Olomouc

Úvodem

Již od antické Akademie s nezbytným kulturním zázemím gymnasia, či dokonce Olympie v podobě realizace náboženského kultu prostřednictvím kultivovaného pohybu můžeme být svědky úsilí o propojení filosofických analýz a pohybové aktivity. Paralelu mezi hřištěm a filosofií zanechává v dějinách myšlení i myslitel, který se označil jako první za filosofa (milovníka moudrosti), Pýthagorás: „Jako tam jedni přicházejí, aby závodili, druzí za obchodem a třetí, nejlepší, jako diváci, tak se v životě rodí jedni, lidé otročtí, jako lovci slávy i bohatství a druzí, filosofové, jako lovci pravdy.“¹

Přesto je v dnešní české filosofii téma pohybové aktivity rozvíjeno jen okrajově. Přesněji řečeno: téma je cíleně promyšleno v diskursu kinantropologie (jenž si ve svém zorném úhlu zachovává náznak starořeckých pojmů *kinésis*, *anthrôpos*, *logos*), avšak bez jakékoliv reflexe širší filosofické obce. Proto je cílem tohoto textu poukázat na některé jevy z oblasti kultivovaného lidského pohybu v jeho filosofické relevanci. Podložím tohoto přístupu je přesvědčení, že v oblasti pohybové kultury se objevuje řada témat, která jedinečným způsobem nasvětlují fenomény lidského bytí nikde jinde nezaehlédnutelné. Například Finkův² či Huizingův³ rozbor hry, úvahy o sportovní etice aplikovatelné v dalších oblastech života apod. Zajímavě vyznívá snaha vytvořit na základě zkušeností ze sportu svěbytný antropologický rozvrh založený na „tvorivém dosahování a dosahující osobnosti“⁴, tedy vnímající lid-

1 Svoboda, K. (ed.), *Zlomky před Sokratovských myslitelů*. Přel. K. Svoboda. Praha, Nakladatelství Československé akademie věd 1962, s. 42.

2 Fink, E., *Oáza štěstí*. Přel. J. Černý a V. Koubová. Praha, Mladá fronta 1992. Týž, *Hra jako symbol světa*. Přel. M. Petříček. Praha, Český spisovatel 1993.

3 Huizinga, J., *Homo ludens: o původu kultury ve hře*. Přel. J. Vácha. Praha, Mladá fronta 1971.

4 Lenk, H., Tasks of the philosophy of sport: between publicity and anthropology. *Journal of the Philosophy of Sport*, 9, 1982, s. 94-106. Týž, The essence of olympic man: toward an olympic

skou existenci jako „dosahující bytí“, či záměr poukázat na to, že sport může obohatit filosofické úvahy týkající se egoismu analýzou zkušeností z kooperativních sportovních her, kde je egoismus evidentně propojen s altruismem.⁵ Jinými slovy: ambicí analýz pohybu pohledem filosofické antropologie (resp. jejího zpřesnění do podoby filosofické kinantropologie) musí být otázka po smyslu lidského způsobu bytí, odkrývajícího se prostřednictvím pohybu a jeho kultivace.

Do této problematiky vstupme terminologickým rozbořem kulturního subsystému, který zahrnuje pohybové aktivity, jejich nositele, ale také hodnoty a normy i pokusy o jejich teoretickou reflexi.

Pohybová kultura a (filosofická) kinantropologie

Fenomén pohybových aktivit je nejčastěji označován termínem „sport“ – alespoň v oficiálních politických dokumentech.⁶ Většina odborné kinantropologické komunity se však i ve filosofických úvahách věnovaných lidskému pohybu přiklání k tradičnímu a nejčastěji užívanému pojmenování „filosofie sportu“. Toto označení se objevuje nejenom v titulech publikací (např. americký *Journal of the Philosophy of Sport* či britský *Sport, Ethics and Philosophy*), ale také v názvech odborných společností (*International Association for the Philosophy of Sport*,⁷ *European Association for the Philosophy of Sport*,⁸ *British Philosophy of Sport Association*⁹). I u nás je tohoto názvu hojně užíváno,¹⁰ včetně označení „sekte filosofie sportu“ v rámci České kinantropologické společnosti.¹¹ Z pohledu preferujícího určité systémové a strukturální uspořádání se však jedná o redukcionismus – o postižení fenoménů pouze těch ze všech možných pohybových aktivit, které se vyznačují vysokou mírou výkonnosti a soutěživosti. Z kontextu většiny prací je však zřejmé, že autoři nemají

(Pokrač. pozn. č. 4) philosophy and anthropology. *International Journal of Physical Education*, 21, 1984, Nr. 2, s. 9-14.

5 Cooper, W., Association: an answer to egoism. *Journal of the Philosophy of Sport*, 9, 1982, s. 66-68.

6 Evropská charta sportu. [cit. 13. 4. 2011] Dostupné z <http://aplikace.msmt.cz/PDF/ECHS.PDF>

7 *International Association for the Philosophy of Sport*. [cit. 13. 4. 2011] Dostupné z <http://iaps.net/>

8 *European Association for the Philosophy of Sport*. [cit. 13. 4. 2011] Dostupné z <http://www.philosophyofsport.eu/>

9 *British Philosophy of Sport Association*. [cit. 13. 4. 2011] Dostupné z <http://www.philosophyof-sport.org.uk/>

10 Hogenová, A., *Etika a sport*. Praha, Univerzita Karlova 1996. Táž (ed.), *Hermeneutika sportu*. Praha, Karolinum 1998. Táž (ed.), *Filosofie sportu*. Praha, Univerzita Karlova 1999. Oborný, J., *Filosofické a etické pohledy do športovej humanistiky*. Bratislava, Slovenská vedecká spoločnosť pre telesnú výchovu a šport 2001. Hurych, E., *Faustové a gladiátorské internetového věku: nezávazné podněty k úvahám o filosofii sportu*. Brno, Tribun EU 2009.

11 Viz část „sekte společnosti“ na stránkách <http://www.ftvs.cuni.cz/knspolecnost/> [cit. 29. 3. 2012].

na myslí pouze sport vrcholový či výkonnostní, ale širší spektrum pohybové aktivity. Přes tradiční zvykovost a zakotvenost tohoto označení by filosofie jakožto kritická analýza pojmů neměla akceptovat užití pojmu označujícího část namísto použití pojmu označujícího celek.

Ve střeoevropském prostoru, vyznačujícím se snahou o klasifikaci, třídění, systematickou reflexi reality (nejenom sociální), byl dlouhodobě využíván pojem „tělesná kultura“. Ten má svoji tradici, zejména ve slovanských zemích, a to včetně filosofických reflexí,¹² dnes je však obdobný systematický pohled zcela menšinový. Kupodivu byl tento termín již ve Filosofickém časopise připomenut,¹³ ovšem ve velmi nešťastné podobě. Autorka hodlala poukázat na ideologickou podbarvenost termínu na jedné straně, na druhé jej pak chtěla nabídnout jako impuls obohacující feministickou filosofii a genderově bezpříznakovou teorii. Žel, zcela voluntaristický výběr literatury stírající diskursy a nerozlišující mezi teorií tělesné kultury, antropomotorikou, biomechanikou či historií tělesné výchovy, se současně omezil na jedinou relevantní publikaci zabývající se tělesnou kulturou teoreticky,¹⁴ ovšem bez jakéhokoli náznaku sledování určitých vývojových odlišností autora myšlení,¹⁵ natož o provedení důkladné obsahové komparace s koncepty dalších teoretiků. Pečlivější analýza, ať už dalších českých (resp. československých) publikací¹⁶ nebo zdrojů zahraničních (byť v omezení na socialistický blok, aby nebyla narušena teze o ideologické zabarvenosti názvu¹⁷), by bezpochyby

12 Hodaň, B., *Tělesná kultura – sociokulturní fenomén: východiska a vztahy*. Olomouc, Univerzita Palackého 2000. Kosiewicz, J., *Kultura fizyczna i sport w perspektywie filozofii*. Warszawa, Akademia Wychowania Fizycznego Józefa Piłsudskiego 2000. Kosiewicz, J., *Filozoficzne aspekty kultury fizycznej i sportu*. Warszawa, BK Wydawnictwoi Księgarnie 2004. Rýdl, M., *Kapitoly z filozofie tělesné kultury*. Praha, Univerzita Karlova 1993.

13 Oates-Indruchová, L., Genderově bezpříznakový diskurs?: tělo v teorii tělesné kultury. *Filosofický časopis*, 50, 2002, č. 6, s. 971-989.

14 Šprynar, Z., *Teorie tělesné kultury*. Praha, Univerzita Karlova 1983.

15 Např. Libenský, J. – Šprynar, Z., *Teorie a metodika tělesné výchovy*. Praha, Ústav pro dálkové studium učitelů 1961. Šprynar, Z., *Úvod do teorie tělesné kultury: vybrané kapitoly*. Praha, Univerzita Karlova 1978. Šprynar, Z. – Stráňai, K. et al., *Teorie tělesné kultury*. Praha, Státní pedagogické nakladatelství 1985.

16 Choutka, M. et al. (ed.), *Společenské aspekty tělesné kultury v socialismu*. Praha, Univerzita Karlova 1972. Stráňai, K., *Kapitoly z teorie telesnej výchovy*. Bratislava, Univerzita Komenského 1974. Mlateček, L., *Vybrané kapitoly z teorie tělesné kultury pro studující lékařství*. Praha, Univerzita Karlova 1975. Hohler, V., *Vzájemné vztahy mezi tělesnou a obecnou kulturou*. Praha, Univerzita Karlova 1977. Merhautová, J. – Joachimsthaler, F., *Vybrané kapitoly z teorie tělesné kultury*. Praha, Univerzita Karlova 1979. Hodaň, B., *Kapitoly z teorie tělesné kultury*. Olomouc, Univerzita Palackého 1975. Týž, *Teorie tělesné kultury I, II*. Olomouc, Univerzita Palackého 1985. Týž, *Teorie tělesné kultury III*. Olomouc, Univerzita Palackého 1988.

17 Např. Krawczyk, Z., *Studia z filozofii i socjologii kultury fizycznej*. Warszawa, Sport i turystyka 1978. Krawczyk, Z. – Kosiewicz, J. (eds.), *Filozofia kultury fizycznej: koncepcje i problemy, I, II*. Warszawa, Wydawnictwo AWF 1990. Matvejev, L. P. (ed.), *Nástin teorie tělesné kultury: mezinárodní sborník vědeckých prací*. Praha, Olympia 1985.

prokázala barvitější polyvýznamovost termínu, který je možné vnímat i zcela neideologicky. Pojmenování „tělesná kultura“ je však nyní v české odborné literatuře užíváno jen minoritně, pravděpodobně právě kvůli obavě ze zdůrazněné ideologizace. Přitom dané sousloví původně nepochází z tehdejšího Sovětského svazu, jak mnozí kritici mylně uvádějí (což ostatně samo o sobě není věcný, ale ideologický, případně politický argument), ale objevovalo se v Anglii, Francii a Německu již koncem 19. století,¹⁸ resp. snad již o století dříve.¹⁹ Snahou přitom bylo definovat pohyb jako možný prostředek zkulturování člověka, a to v návaznosti na dříve užívaný termín starořecké provenience „gymnastika“, resp. „tělesný trénink“, který označoval zejména rozvoj svalové hmoty, a poté na pojem „tělesná výchova“, velmi často pojmenovávaný jak předmět studia, tak teoretický obor.

Námítky vůči tělesné kultuře coby svébytnému kulturnímu subsystému můžeme shrnout do dvou hlavních argumentačních proudů: může být snadno kritizována kvůli svému dualismu a kvůli nadbytečné obsahové šíři pojmu. Vztahení lidského pohybu výlučně k tělu nejenom že odděluje tělesné fenomény od jiných projevů lidské existence (rozpolcenost těla a mysli), ale adjektivum „tělesný“ může dokonce vést nejenom k tělu, ale i k tělesu, akcentujíc tak pouze mechanický pohyb těla v rámci karteziánského dualismu.²⁰ Druhý proud argumentů upozorňuje na fakt, že do významového rámce plného propojení těla a kultury musíme zahrnout i celou medicínu, taneční i herecké umění, cirkusové představení, kadeřnictví, tetuáž, erotické techniky aj.²¹

Chceme-li zůstat věrni systémovému a strukturálnímu přístupu (což by bylo záhodno nejenom s odkazem na strukturovaný kosmos a skladebnou filosofii J. L. Fischera, jak byla profilována např. v jeho spise *Soustava skladebné filosofie na podkladě zkušenosti*²² či ve studii *Kvalitativní kosmos*²³), pak se nabízí příležitost terminologického řešení v propojení sémantického pole tělo – pohyb – kultura, kde můžeme dojít k označení „pohybová kultura“, byť je daný název téměř nepoužíván. Přitom má tento pojem několik výhod: přesvědčivé

18 Kirk, D., Physical culture, physical education and relational analysis. *Sport, Education and Society*, 4, 1999, Nr. 1, s. 64. Kosiewicz, J., *Filozoficzne aspekty kultury fizycznej i sportu*. Warszawa, BK Wydawnictwo i Księgarnie 2004, s. 183.

19 Sage, G. H., Is the term „physical education“ obsolete? *Gymnasion*, 6, 1969, Nr. 1, s 11. Hohler, V., *Vzájemné vztahy mezi tělesnou a obecnou kulturou*, c.d., s. 7.

20 Newell, K. M., Kinesiology: the label for the study of physical activity in higher education. *Quest*, 42, 1990, s. 270.

21 Lipiec, J., Kultura – kultura fizyczna – sport – olimpizm (refleksje esencjalne). *Zeszyty naukowe*, 85, 2002, s. 31-43.

22 Fischer, J. L., *Výbor z díla*. I. Ed. S. Fischerová a J. Šulc. Praha–Olomouc, Academia–Univerzita Palackého 2007.

23 Fischer, J. L., *Filosofické studie*. Praha, Výzkumný ústav odborného školství 1968.

deklaruje, že hlavním zaměřením daného kulturního subsystému je pohyb (tedy pohyb lidský – protože kulturní, personální – včetně existenciální dimenze, a nikoliv pouze pohyb tělesný, případně redukováný na somatické charakteristiky biologických procesů), současně do sebe nevtažuje další aspekty kultury těla (včetně těch zmíněných výše), zřetelně argumentuje, že se jedná o kulturní subsystém, a svým celkovým rozvrhem umožňuje holistický přístup k lidské existenci a jejím pohybovým aktivitám. V tomto myšlenkovém okruhu pak není možné chápat pohybovou aktivitu jako pouze a výlučně fyzickou záležitost: lidský pohyb je pohybem nikoliv těla, ale osobnosti, nikoliv *fysis*, ale existence, nikoliv hmotné substance, ale lidského způsobu bytí. Pohybová kultura se tak může stát prostorem umožňujícím realizaci možností autentické existence prostřednictvím pohybu a jeho kultivace, polem odhalování smyslu lidského způsobu bytí pohybem. Jednotlivé pohybové aktivity můžeme ještě dále strukturovat či specifikovat podle smyslu daného pohybu: do oblasti sportu (maximální výkon a vítězství v soutěži), pohybové výchovy (výchovný a vzdělávací potenciál pohybu), pohybové rekreace (rekreační, regenerační, odpočinková dimenze pohybu ve volném čase), pohybové terapie (regenerativní, rehabilitační zaměření směřující k uchování, případně zlepšení zdravotního stavu) a pohybového umění (estetická dimenze pohybu a projevy hodnoty krásy).²⁴

V České republice byl v roce 1993 akreditován samostatný vědecký obor kinantropologie, který se stal nástupcem teorie tělesné výchovy, resp. systému věd o tělesné kultuře (tehdy v rámci pedagogických věd). Zřetelnou inspirací se při tom stala práce R. Rensona,²⁵ která je velmi důkladnou analýzou mezinárodních souvislostí, jazykových způsobů užití i obsahovým rozбором kinantropologie. Přestože je dané označení oboru používáno pouze minoritně (částečně v Kanadě, Belgii a České republice²⁶), z obsahového hlediska můžeme daný termín vnímat bezpochyby jako smysluplné pojmenování pro vědecký obor, odbornou komunitu (vědeckou společnost), odborná pracoviště (katedry vysokých škol) i název časopisu.²⁷ Vhodnost termínu pro pojmeno-

24 Jirásek, I., The space for seeking the meaning of movement activities and the meaning of the human way of being: movement culture. *Acta Universitatis Palackianae Olomucensis. Gymnica*, 36, 2006, Nr. 2, s. 95-99.

25 Renson, R., From physical education to kinanthropology. A quest for academic and professional identity. *International Journal of Physical Education*, 27, 1990, Nr. 1, s. 10-24.

26 Tamtéž, s. 12. Blahuš, P., Kinantropologie – vědní obor na Fakultě tělesné výchovy a sportu Univerzity Karlovy v Praze. In: Jelen, K. (ed.), *Stav a perspektivy kinantropologie*. Praha, Univerzita Karlova 1993, s. 7-11.

27 Blahuš, P., Kinantropologie – vědní obor na Fakultě tělesné výchovy a sportu Univerzity Karlovy v Praze, c.d., s. 73-74. Blahuš, P., Kinanthropology: an academic subject at the Charles University. *Acta Universitatis Carolinae Kinanthropologica*, 30, 1994, Nr. 2, s. 5-9. Blahuš, P. – Dobrý, L. – Hohler, V. – Hošek, V. – Svatoň, V. – Svoboda, B., Kinanthropology – a new recognized scientific

vání nového antropologického oboru, zkoumajícího jevy záměrné pohybové činnosti v prostředí pohybové kultury, podle našeho názoru nenarušuje ani jeho menšinové užití (většinou se v anglofonní oblasti používá termín *kinesiology*, který je však příliš rozsáhlý). Co víc: termín odkazuje k antropologii jako ke svému širšímu kontextu, a kinantropologii tak můžeme vnímat jako logický důsledek specifikace antropologie (vedle dalších antropologických diferenciací, např. ekonomické antropologie, kognitivní antropologie, ergonomie, etologie, forenzní antropologie, gerontologie, lingvistické antropologie, lékařské antropologie aj.). Přes zdánlivou obsahovou zřetelnost je zářející diverzifikace konkurenčních pojmenování, neboť se můžeme setkat s takřka sedmdesáti nálepkami téhož oboru,²⁸ případně se 114 pojmenováními kateder věnujících se jeho rozvoji²⁹ (např. sport a vědy o sportu, sportovní studie, vědy o pohybu, ale také kinesiology, biokinetika, gymnologie či novotvary typu anthropomaximologie³⁰).

Jestliže se hlásíme ke kinantropologii jakožto specifikaci antropologie, měli bychom být důslední a analýzy filosofické antropologie týkající se pohybu (v prostředí pohybové kultury) bychom měli nazývat filosofickou kinantropologií. Takový návrh byl vícekrát předložen odborné veřejnosti³¹ – se zřetelným přihlášením se oboru k filosofické antropologii v roli její subdisciplíny – a setkal se jak s porozuměním a akceptací, tak s polemickou úvahou na téma pohybová versus tělesná kultura.³² Vedle filosofie sportu či filosofie tělesné kultury (obojí – včetně relevantních odkazů – viz výše) se můžeme setkat i s názvy filosofie olympismu či olympijská filosofie,³³ stejně jako se spíše raritně využívanými označeními jako například „philokinesics“,³⁴ „ki-

(Pokrač. pozn. č. 27) discipline. *Acta Universitatis Carolinae. Gymnica, Kinantropologica*, 29, 1993, Nr. 2, s. 61-78. Jelen, K. (ed.), *Stav a perspektivy kinantropologie*, c.d.

28 Newell, K. M., *Kinesiology: the label for the study of physical activity in higher education*, c.d., s. 269.

29 Newell, K. M., *Physical education in higher education: chaos out of order*. *Quest*, 42, 1990, s. 242.

30 Blíže viz Jirásek, I., *Filosofická kinantropologie: setkání filosofie, těla a pohybu*. Olomouc, Vydavatelství Univerzity Palackého 2005, s. 21-34.

31 Jirásek, I., *Philosophy of sport, or philosophy of physical culture? An experience from the Czech Republic: philosophical kinanthropology*. *Sport, Education and Society*, 8, 2003, Nr. 1, s. 105-117. Týž, *Jak je možné „filosofická kinantropologie“*. *Česká kinantropologie*, 8, 2004, č. 1, s. 65-82. Týž, *Filosofická kinantropologie: setkání filosofie, těla a pohybu*, c.d.

32 Hodaň, B., *K problému filosofické kinantropologie*. Olomouc, Univerzita Palackého 2009.

33 Hogenová, A., *Areté: základ olympijské filosofie*. Praha, Karolinum 2000. Lipiec, J., *Filozofia olimpizmu*. Warszawa, Sprint 1999.

34 Ojeme, E., *A search for logical sequence of knowledge in physical education: some preliminary statements*. *International Journal of Physical Education*, 27, 1990, Nr. 3, s. 9-15.

nephilosophy“,³⁵ „ekosofie sportu“³⁶ či „kinantroposofie“,³⁷ zde sympaticky překračující pojem *logos* ve směru *sofia*, tedy od pouhého vědění k moudrosti. Občas se můžeme konfrontovat i s filosofováním spíše esejistického typu či se snahou specifikovat filosofické analýzy lidského pohybu snad až příliš konkrétně, např. ve snaze stabilizovat samostatnou filosofii cestovního ruchu,³⁸ kde už by bylo jistě vhodnější mluvit spíše o potenciálních filosofických aspektech daného odvětví, abychom se nedostali do situace (kterou kritizuje i autor onoho návrhu) chápající filosofii jako jakýkoliv soubor názorů, hlavní myšlenku apod. Má-li však filosofická kinantropologie dostát svému jménu (resp. vazbě na filosofickou antropologii), musí promýšlet i takové fenomény z oblasti pohybové činnosti člověka, jež vyjevují ontologický rozměr pohybové aktivity. Filosofická kinantropologie nemá zkoumat pohybovou kulturu, její jednotlivé subsystemy, prostředky či jiné prvky, ale smysl lidského bytí. „Základním určením filosofické kinantropologie je promýšlení a tázání se po smyslu lidského bytí vyjevovaného prostřednictvím fenoménů lidského pohybu, zejména v prostředí jeho kultivace.“³⁹

Možnosti tematického uplatnění kontaktu filosofie a pohybových aktivit

V podstatě lze říci, že filosofická kinantropologie se – s ohledem na její využitelnost či širší filosofický kontext – rozvíjí dvěma směry: první je aplikací filosofických přístupů na analýzu pohybové aktivity, zejména sportu, druhá pak, nepoměrně méně rozvíjená, skýtá možnost využití významů, jež lidský pohyb nese, pro obohacení filosofických analýz. Stručně si ilustrujme určitá vybraná témata u každé této možnosti.

a) Filosofické analýzy lidského pohybu

Tradičními tématy filosofických zamyšlení nad lidským pohybem jsou zejména hra, tělo a tělesnost, pohyb, olympismus, etické a estetické dimenze sportu, vazba na antické kořeny a celá řada dalších aspektů. Snaha o úplné tematické představení by se nutně musela zvrhnout ve zcela nepřehledný a nesrozumitelný konglomerát bez jakékoliv pevné vazby. Zaměříme se proto

35 Haag, H., The analysis of movement from a philosophical-anthropological perspective (kinephilosophy). Abstract. *International Conference on Philosophy of Sport (Abstract book)*. Ljubljana, Univerzita v Ljubljani 2003, s. 16.

36 Loland, S., Outline of an ecosphy of sport. *Journal of the Philosophy of Sport*, 23, 1996, s. 70-90.

37 Bednář, M., *Pohyb člověka na biodromu: cesta životem z pohledu (nejen) kinantropologie*. Praha, Karolinum 2009.

38 Hurych, E., Jak je možná „filosofie cestovního ruchu“? *Studia turistica*, 4, 2011, s. 4-12.

39 Jirásek, I., *Filosofická kinantropologie: setkání filosofie, těla a pohybu*, c.d., s. 62.

pouze na jednu ukázkou, která je často diskutována v textech anglofonní provenience v poslední době a upozorníme na možné odlišné pojetí anglofonní „filosofie sportu“ a české verze „filosofické kinantropologie“ (bez ohledu na to, zda se jednotliví autoři k tomuto označení hlásí, nebo zda preferují pro mezinárodní komunikaci běžnější úzus).

Protože v anglofonní oblasti „filosofové sportu“ využívají především postupů a metod analytické filosofie, obohacuje středoevropský prostor mezinárodního společenství zejména upozorněním na fenomenologické přístupy. Fenomenologie v kinantropologickém prostoru anglofonní provenience je velmi často zcela neadekvátně interpretována jako forma umožňující vědecký přístup ke světu prostřednictvím interpretace nestrukturovaných rozhovorů, tedy jako kvalitativní metoda výzkumu s malým počtem respondentů.⁴⁰ Nerozlišování vědeckých a filosofických diskursů s jejich specifiky a odlišnostmi tak vede k nadbytečnému používání, jisté devalvaci a setření obsahové srozumitelnosti pojmu fenomenologie. Druhým výrazným nešvarem nedostatečného porozumění fenomenologickému přístupu ke světu je jeho zaměňování za jakoukoliv formu subjektivismu, kdy je např. individuální porozumění vyprávěným či psaným příběhům nebo libovolná interpretace prožitků nálepkována názvem fenomenologie.⁴¹ Žel, intelektuálně náročné odlišování možností transcendentálního subjektivismu či asubjektivní fenomenologie (či dalších variant jednotlivých myslitelů) od jakékoliv subjektivistické deskripce volných úvah autoři v popisovaném myšlenkovém okruhu nerealizují. Dalším problémem je vytváření novotvarů inspirovaných zejména heideggerovskou terminologií, avšak – zdá se – bez porozumění smyslu fundamentální ontologie. Např. „being-on-the-bench“⁴² s převedením ontologické problematiky lidského způsobu bytí do etického diskursu sportovních aktivit naprosto nerespektuje heideggerovské záměry pojednat svými existenciálními o obecně lidských charakteristikách a využívá rádooby atraktivních paralel k obsahově neodpovídajícím konstrukcím. Jinou ukázkou může být

40 Např. Dale, G. A., Existential phenomenology: emphasizing the experience of the athlete in sport psychology research. *The Sport Psychologist*, 10, 1996, s. 307-321. Fahlberg, L. L. – Fahlberg, L. A., – Gates, W. K., Exercise and existence: exercise behavior from an existential-phenomenological perspective. *The Sport Psychologist*, 6, 1992, s. 172-191. Nilges, L. M., Ice can look like glass: a phenomenological investigation of movement meaning in one fifth-grade class during a creative dance unit. *Research Quarterly for Exercise and Sport*, 75, 2004, Nr. 3, s. 298-314.

41 Stewart, T. C., Understanding the experiences of a developmental student: a phenomenological study. *Research & Teaching in Developmental Education*, 23, 2006, Nr. 1, s. 64-77. Stoll, S. K., The use of phenomenology to investigate and describe sport in the historical genre: an alternative approach to sport history. *Quest*, 34, 1982, Nr. 1, s. 12-22.

42 Ryall, E., Being-on-the-bench: an existential analysis of the substitute in sport. *Sport, Ethics and Philosophy*, 2, 2008, Nr. 1, s. 56-70.

„being-in-the-void“,⁴³ kde je jinak zdárné uchopení fenomenologické abstrakce převedeno do tvrzení, že parašutista ztrácí orientaci, plave v nicotě, a proměňuje tudíž existenciál bytí ve světě ve zcela odlišný způsob bytí. (Dle našeho názoru se jedná pouze o nové možnosti porozumění světu.) Poslední kritické ohlédnutí za anglofonní produkcí, jež se zabývá filosofií sportu za použití fenomenologické terminologie, se týká zaměňování fenomenologie za jakoukoliv analýzu fenoménů (tedy za fenomenalismus). Příkladem může být text,⁴⁴ v němž jsou analyzovány fenomény snowboardingu jako styl, kondice, vyváženost pozice, směr, rytmus apod. A to při využití analytických, či dokonce biomechanických postupů založených na newtonovské fyzice. Takových textů, hlásících se k fenomenologii, ale nerespektujících její adekvátní vymezení, je snad až příliš mnoho.⁴⁵ Jedním z důvodů nedostatečného porozumění je bezpochyby fakt, že zájemci o fenomenologii a její využití v kinantropologii spíše podléhají jakémusi módnímu trendu, určitému oslnění nezvyklými termíny, avšak nemají dostatek píle na to, aby šli *ad fontes*, tedy k primárním textům a původním zdrojům, a omezují se na přebírání svého „porozumění“ pouze ze sekundární literatury.⁴⁶ Zda je to dáno především tím, že zájemci o obor se rekrutují zejména z oblasti studia pohybových aktivit, a jen výjimečně z oblasti filosofie (neboť obor sám vznikl a začal se relativně nedávno vyvíjet právě z diskursu tělesné výchovy a sportovních studií, mnohem méně pak z filosofie),⁴⁷ již překračuje argumentační rámec tohoto textu. Může to však být jistě příčinou, proč je nejenom v českém prostředí obor nedostatečně vnímán jako legitimní specializace filosofických tázání a profesního uplatnění filosofů. Je proto více než dobře, že čeští autoři nerezignují a vytrvale a soustředěně upozorňují na adekvátní možnosti fenomenologických analýz v souvislosti s hlubším porozuměním sportovním

43 Breivik, G., Being-in-the-void: a Heideggerian analysis of skydiving. *Journal of the Philosophy of Sport*, 37, 2010, s. 29-46.

44 Loland, S., Outline of a phenomenology of snowboarding. In: McNamee, M. (ed.), *Philosophy, Risk and Adventure Sports*. London–New York, Routledge 2007.

45 Někteří autoři takřka jakékoliv své texty, v nichž analyzují rozmanité fenomény z historického, společenského, politického či jakéhokoliv jiného diskursu, nálepkují slovem fenomenologie ve svém názvu. Příkladem může být Eichberg, H., Sport as festivity: towards a phenomenology of the event. *Sport, Ethics and Philosophy*, 3, 2009, Nr. 2, s. 215-236. Týž, Song and movement: phenomenology of human 'energy'. *Sport, Ethics and Philosophy*, 3, 2009, Nr. 2, s. 237-252. Týž, Sport and laughter: phenomenology of the imperfect human being. *Sport, Ethics and Philosophy*, 3, 2009, Nr. 3, s. 286-304.

46 Kerry, D. S. – Armour, K. M., Sport science and the promise of phenomenology: philosophy, method, and insight. *Quest*, 52, 2000, s. 1-17. Dlužno upozornit, že právě tento příspěvek pocházející z anglofonního prostředí je ukázkou dobře zvládnutého porozumění fenomenologii a jejím možnostem ve filosofii sportu.

47 Meier, K. V., A meditation on critical mass in the philosophy of sport. *Journal of the Philosophy of Sport*, 10, 1984, s. 8-20.

událostem, např. s ohledem na netriviálnost času, možnosti existenciálního porozumění pohybu apod.⁴⁸

b) Sportovní fenomény jako filosofický podnět

Rovněž z druhé možnosti, totiž z otázky, jak sport či pohybová kultura obecně může inspirovat filosofii v jejím rozvoji, si vyberme pouze dílčí inspiraci, konkrétně dva příklady. Příznějme zároveň, že kromě několika málo ukázek, jež byly zmíněny v úvodu tohoto příspěvku, je postupné odkrývání smyslu lidského způsobu bytí prostřednictvím filosofických reflexí kultivovaného pohybu spíše menšinovým projevem.

Jednou z možností, jak lze upozornit filosofickou obec na závažnost a důležitost promýšlení důsledků sportu, je položení důrazu na potenciální překračování limitů lidského způsobu bytí. Vzhledem k faktu, že se sportovní zápolení neomezuje na jakoukoliv hranici konečnosti (olympijské heslo *citius, altius, fortius* hovoří za vše), překračuje potenciálně rozměr lidského způsobu bytí (téma transhumanismu a posthumanismu) do jiných ontologických rovin, a to prostřednictvím kyborgizace sportu. Soudobý sport je pregnantním výrazem pozitivistického a evolucionistického myšlení. Jeho ideologické soustavy (zejména olympismus) i humanistické představy týkající se jeho pedagogické role se většinou omezují na apologie nesené étosem zdokonalování člověka a kultivace lidského jedince. Smyslem sportu v jeho bytostné současné podobě je však představa neomezeného růstu rekordů. Cesta proměny sportovců v kyborgy počíná technologizací, jež se již dnes realizuje technologickými úpravami jejich těl, zákroky uměle zvyšujícími schopnosti jednotlivců, jež mohou s výhodou využít k dosažení vyššího sportovního výkonu. Kupodivu však takovéto prostředky nejsou (na rozdíl od dopingu) nikterak zakázány, přestože evidentně nastolují otázku ideje fair play: oční operace u střelců, liposukce jako umělé snížení váhy – a tím přechod k jiné kategorii soupeřů u zápasníků, operace loketních šlach u golfistů, kovové implantáty kolen u vzpěračů, stejně jako operativní záměna pohlaví.⁴⁹ Technologizace

48 Bednář, M., Movements of human existence as a possible background for the study of sporting life. *Acta Universitatis Palackianae Olomucensis Gymnica*, 36, 2006, Nr. 2, s. 11-16. Hogen[ová], A., Cartesian bodies and movement phenomenology. *Sport, Ethics and Philosophy*, 3, 2009, Nr. 1, s. 66-74. Hogenová, A., Movement and time. *Acta Universitatis Palackianae Olomucensis Gymnica*, 36, 2006, Nr. 2, s. 47-51. Jirásek, I., An experience and Heidegger's analysis of authentic existence. In: Sheridan, H. – Howe, L. A. – Thompson, K. (eds.), *Sporting Reflections: Some Philosophical Perspectives (Sport, Culture & Society, Vol. 8)*. Oxford, Meyer & Meyer Sport Ltd. 2007. Martínková, I., Jan Patočka's three movements of human life with respect to physical education and sport practice. *Acta Universitatis Palackianae Olomucensis. Gymnica*, 36, 2006, Nr. 2, s. 59-66. Táž, Time versus timelessness in relation to movement practice. In: Martínková, I. – Pelíš, M. (eds.), *Movement – the Art of Life III*. Praha, Charles University in Prague 2007.

49 Hamilton, M., Elective performance enhancement surgery for athletes: should it be resisted? *Acta Universitatis Palackianae Olomucensis. Gymnica*, 36, 2006, Nr. 2, s. 39-46.

sportovce, jejímž cílem je maximální výkon, vede pouze k instrumentálnímu užití lidského těla. Zejména ženské tělo, proměňující se ve „Frankensteinovu nevěstu“,⁵⁰ je ukázkou spotřeby tělesnosti v soudobém sportu. Argument, že uvolnění genetického inženýrství by ve sportu naopak vedlo ke zvýšení férovosti a zvýšení rovnosti šancí, má ovšem také své zastánce.⁵¹ Takovéto případy jsou bohužel pojednávány takřka výlučně v diskursu etickém, zcela chybí ontologické zařazení do širších filosofických souvislostí, v nichž však musí být jakýkoliv etický postoj zakotven. I proto zde předkládáme tezi, že sport charakterizovaný znakem nekonečného růstu je antropologicky propojen s myšlením posthumanismu, jenž usiluje (i přes proklamace o realizaci humanistických hodnot) o proměnu lidského způsobu bytí v jinou ontologickou strukturu. Téma překročení lidského není samozřejmě nové (od biblické Apokalypsy a Platónovy *Ústavy* až po Orwellovy romány) a nevyhýbá se mu ani české myšlení.⁵² Ontologické zakotvení a antropologicko-filosofické proměny lidství v důsledku využití technického pokroku (miniaturizace, komunikační technologie, biotechnologie, genetické inženýrství, nanotechnologie, umělá inteligence či virtuální realita) proměňují lidský způsob bytí v bytí kyborga, tedy v bytí radikálně jiné (se základní charakteristikou „mezi“, tj. stavem propojujícím organismus a technický prostředek, což znamená zároveň stírání rozdílů mezi živým a anorganickým, ale také živým a mrtvým/nesmrtelným), jež pak již překračuje výměr filosofické antropologie a vstupuje do odlišného myšlenkového kontextu potenciální „kyborg-antropologie“.⁵³

50 Magdalinski, T. – Brooks, K., *Bride of Frankenstein: technology and the consumption of the female athlete*. In: Miah, A. – Eassom, S. B. – Mitcham, C. (eds.), *Sport technology: history, philosophy and policy*. Oxford, Elsevier Science 2002, s. 195-212.

51 Tamburrini, C., *After doping, what? The morality of the genetic engineering of athletes*. In: Miah, A. – Eassom, S. B. – Mitcham, C. (eds.), *Sport technology: history, philosophy and policy*, c.d., s. 253-268. Miah, A., *Genetic technologies and sport: the new ethical issue*. *Journal of the Philosophy of Sport*, 28, 2001, s. 32-52. Týž, *Genetically modified athletes: biomedical ethics, gene doping and sport*. London–New York, Routledge 2004.

52 Od úvah Egona Bondyho (Zbyňka Fišera) o artifiční existenci a sebertechnologizaci člověka (např.: Fišer, Z., *Útěcha z ontologie: substanční a nesubstanční model v ontologii*. Praha, Academia 1967. Bondy, E., *Julíiny otázky* In: týž, *Filosofické eseje*. Sv. 2. Praha, DharmaGaia 1993. Jirásek, I., *Nesubstanční ontologie Egona Bondyho*. *Filosofický časopis*, 42, 1994, s. 105-122) až po téma transgrese, jak je koncentrovaně sleduje zejména Marek Petrů (Petrů, M., *Možnosti transgrese: je třeba vylepšovat člověka?* Praha, Triton 2005); ve filosoficko-kinantropologickém kontextu pak zejména M. Bednář (*Pohyb člověka na biodromu: cesta životem z pohledu /nejen/ kinantropologie*, c.d.).

53 K širší argumentaci mjí. na základě podnětů „feministického socialismu“ viz např. Haraway, D., *A cyborg manifesto: science, technology, and socialist-feminism in the late twentieth century*. In: táž, *Simians, Cyborgs and Women: The Reinvention of Nature*. New York, Routledge 1991, s. 149-181. Ale také např. práce představitelů transhumanismu a posthumanismu, k nimž patří např. Nick Bostrom: Bostrom, N., *In defense of posthuman dignity*. *Bioethics*, 19, 2005, Nr. 3, s. 202-214. Týž, *Transhumanist values*, 2003. [cit. 23. 5. 2011] Dostupné z: www.nickbostrom.com.

Druhým impulsem se může stát fenomén spirituality, resp. vazba náboženské víry, rozumu a potenciálně transracionálních přístupů ke skutečnosti, jako součásti filosofie, což je téma, jemuž byla na stránkách tohoto časopisu před několika lety věnována poměrně vášnivá diskuse.⁵⁴ Protože se však nejedná o jediný český časopis zabývající se filosofickými otázkami, kde se obdobně tematicky laděná diskuse vedla,⁵⁵ vstupme do dialogu prostřednictvím diskursu analyzujícím lidský pohyb. S určitým odstupem, který nás od žhavých a zhusta prioritně emotivních výpovědí dělí, ho totiž můžeme využít k ilustraci určité možnosti, jak může filosofická kinantropologie vnášet nové argumenty i do myšlení, které ve svých sporech postupně zplanělo.⁵⁶ Přestože se meritum diskusí týkalo prokazatelnosti (či evidentní vykazatelnosti) racionálně nedokazatelných skutečností (Boha), jež netřeba zdůvodňovat či prokazovat racionálními prostředky, resp. vztahů kognitivních prostředků víry (jakožto schopností umožňujících nahlédnout do sféry bytí nezahlednutelné smysly a rozumem) v kontrastu k rozumovému úsudku, tedy povýtce epistemologických rozměrů filosofování, můžeme se opřít o fenomén zkušenosti a nahlédnout téma z jiného úhlu pohledu. Je-li totiž

(Pokrač. pozn. č. 53) V kinantropologickém rozměru pak zejména Andy Miah: Miah, A., *Genetic technologies and sport: the new ethical issue*, c.d., s. 32-52. Týž, *Genetically modified athletes: biomedical ethics, gene doping and sport*, c.d. A dále se vztahením k fenoménu smrti jakožto konstitutivnímu aspektu lidského způsobu bytí (Heidegger) – viz Jirásek, I., Konečnost a nekonečnost růstu sportovního výkonu jako znak kyborgizace člověka. *Česká kinantropologie*, 15, 2011, Nr. 4, s. 9-16.

54 Feber, J., Metodologické poznámky nejen ke studiu ruské náboženské filosofie. *Filosofický časopis*, 55, 2007, č. 5, s. 721-738. Blecha, I., Filosofie, věda a víra. *Filosofický časopis*, 56, 2008, č. 2, s. 255-264. Feber, J., Věda, filosofie, racionalita, víra a rozum. *Filosofický časopis*, 56, 2008, č. 5, s. 729-737. Blecha, I., Ještě jednou ke vztahu vědy, filosofie a víry. *Filosofický časopis*, 57, 2009, č. 1, s. 87-91. Feber, J., O nevědecké filosofii, víře, racionalismu a transcendentální fenomenologii. *Filosofický časopis*, 57, 2009, č. 4, s. 589-597.

55 Viz např. výměna názorů v internetovém časopisu ProFil: Bělohrad, R., Ateismus, teismus a justifikace privátní evidence. *Pro-Fil*, 9, 2008, č. 1; [cit. 9. 6. 2010] dostupné z http://profil.muni.cz/01_2008/belohrad_a_teismus.html. Kočnar, O. Náboženská zkušenost jako justifikace víry v Boha. *Pro-Fil*, 9, 2008, č. 2; [cit. 9. 6. 2010] dostupné z http://profil.muni.cz/02_2008/kocnar_nabozenska_zkusenost.html. Picha, M., Břemeno věřících. *Pro-Fil*, 9, 2008, č. 2; [cit. 9. 6. 2010] dostupné z http://profil.muni.cz/02_2008/picha_bremenoverichich.html. Bělohrad, R., Odpověď Ondřeji Kočnarovi. *Pro-Fil*, 9, 2008, č. 2; [cit. 9. 6. 2010] dostupné z http://profil.muni.cz/02_2008/belohrad_odpoved.html.

56 To je viditelné mj. na rostoucích osobních a odborně nepodložených, či dokonce nedůstojných útocích podniknutých kolegou Feberem na názorového oponenta: „podceňování soudnosti čtenářů“, „komická odrůda megalomanie“, „jde mu o osud Vědy“, „jeho filosoficky neudržitelný postoj“, „nutné Blechovi opětovně připomínat“, „aby mi Blecha lépe porozuměl“, „nemůžeme být těžké pochopit“, „Blechovi či jinému méně pozornému čtenáři“, „nepochopení pozice, kterou sám zastává“ apod., to jsou spíše trapné a z polemiky naprosto nevyplývající odsudky, jež by měl kultivovaný diskutér ponechat zcela stranou věcného sporu. Ačkoliv musím přiznat, že vnímám pojetí filosofie, jež zastává kolega Blecha, jako poněkud úzké a svazující, tak styl argumentace, který byl právě rekapitulován, musím zásadně odmítnout jako nezdůvodněný, chybný, ba přímo urážlivý.

zkušenost sdílitelná (např. náboženská zkušenost prostřednictvím společně slaveného obřadu či posvátného písma), prožitek zakládající obdobnou zkušenost může zůstat ve formě nesdílitelné, přesahující možnosti verbalizace. Proto může být prožitek víry akceptovatelným kognitivním procesem, byť bez možnosti racionálního epistemologického uchopení. Tak by zůstal vně popisů filosofických disciplín. Rovněž v běžné řeči vnímáme oblast sakrálního (posvátného, svátečního, náboženského) jako ostře odlišenou od sféry profánního (světského, všedního). Jistě hraje nemalou roli především fakt, že *sacrum* pojmujeme jako záležitost náboženství, kterou nenáboženský člověk nezná, nevnímá, neuznává. Nicméně některé naše zkušenosti s mimořádnými stavy vědomí naznačují, že ne vše je běžné a každodenní a že jsou určité oblasti zkušeností, které unikají přísnému racionálnímu popisu v rámci vědeckého paradigmatu (ať se jedná o pseudonáboženské projevy rozmanitých rituálů typu přechodu přes oheň, psychedelické zkušenosti změněného vnímání, prožitky blízké smrti či mimotělesné existence, kolektivní nevědomí zdůrazněné v rozvrhu C. G. Junga, nebo třeba transpersonální prožitky při aktivitách systemických konstelací apod.).

Snad lze explikovat takové prožitky jako vstup do jiných možných světů⁵⁷ a snad také na základním fenoménu z oblasti pohybových aktivit, totiž hře, je možné poukázat na možné filosofické porozumění obdobným spirituálním zkušenostem. Hra se totiž vymezuje z oblasti každodenního obstarávání věcí, patří mezi činnosti sváteční, a tudíž také z určitého pohledu sakrální, jímž se člověk věnuje kvůli nim samým, nikoliv kvůli nějakému vnějšímu účelu.⁵⁸ V různorodých kulturních a civilizačních okruzích byly určité činnosti, vnímané dnes jako ryze herní (resp. sportovní), provozovány nikoliv jako společenské či soukromé (jak je tomu dnes), ale jako náboženské obřady. Je například velmi dobře známo, že v obřadech Mayů byl tanec právě takovým rituálním náboženským obřadem a že Mayové neznali tanec jako sportovní či společenskou událost. Stejně tak v dalších oblastech Mezoameriky, např. u Aztéků, byla míčová hra (odbíjení míče loktem s cílem prohodit jej kovovým okružím) událostí náboženskou, nikoliv světskou. Také tradiční běh Inků byl závodem, jemuž nemůžeme porozumět pouze v rámci kinantropologie, ale musíme jej nutně zařadit do sakrálního kontextu. Koneckonců nemusíme se obracet pouze ke vzdálenějším kulturám – cílem olympijských her (stejně jako dalších panhelénských setkání) nebylo pouze sportovní zápolení, neboť byly pořádány především na oslavu bohů. Původ a počátek těchto her je evidentně sakrální, a sportovní závod byl tedy náboženským obřa-

57 Jirásek, I., *Prožitek a možné světy*. Olomouc, Univerzita Palackého 2001.

58 Sokol, J., *Člověk a náboženství*. Praha, Portál 2004.

dem.⁵⁹ Je však propojení náboženství a hry pouze téma minulosti a historie? Na jednu stranu nejenom u sportu vnímáme zřetelné oddělení profánních činností od sakrálního podloží – nejde ovšem jen o sport, např. kultovní tanec se transformoval v představení a divadlo, stejně jako se z náboženských obřadů vymezilo a vzniklo výtvarné umění.⁶⁰ Na druhou stranu kult, posvátný obřad a mystérium jako představení a reprodukce určitých kosmických událostí může být i hrou, v níž lidé představují své porozumění světu. Pokud však toto uznáme, pak obětník či kněz je svým způsobem hráčem. „Pojmy obřad, magie, liturgie, svátost a mystérium by se pak daly zahrnout do rozsahu hry.“⁶¹ Jinými slovy, pokus o plnou racionální vykazatelnost herní zkušenosti se neobejde bez jistých epistemologických postupů, jež neodmítají překračování horizontu každodennosti a vstupují do oblastí s vyšší mírou nejistoty (ve vazbě toho, co je a co by mohlo být), tj. do oblastí spirituálních (být nikoliv religiózních). Stejně tak je možné vnímat i pouť nikoliv v nezbytně náboženském vymezení motivů (jak pojmu běžně rozumíme), ale jako zkušenostní modus cestovatele otevřeného vůči *geniu loci* navštívených míst. Jestliže i nábožensky založený člověk tak může cestovat na nábožensky významná místa pouze v modu turisty, může i ateista s dostatečným vnímáním zkušenostního horizontu putovat v modu poutníka.⁶² Tyto příklady nerozkolísávají pevně vymezení filosofie jako racionální kritiky pojmů (stanovisko zastávané ve výše zmíněné diskusi kolegou Blechou), ale mohou, zdá se, rozšířit úhel pohledu o popis zkušeností transcendingících každodennost do spirituálních rovin, byť nenáboženských (a tím popsané stanovisko překročit směrem ke způsobu uvažování kolegy Febera, byť nikoliv podporující jeho stanovisko o evidentní vykazatelnosti Boha).

Závěrem

Předchozí argumenty pochopitelně nemohou zaplnit mezeru absolutního mlčení filosofické obce k potenciálu filosofování o lidském pohybu. Nicméně mohou snad být přehlednou ilustrací faktu, že člověk v pohybu prožívá určité mody bytí, jež jsou v jiných společenských či existenciálních souvislostech nezahlednutelné. A že má svoji cenu se pokoušet tyto aspekty filosoficky analyzovat a zdůvodňovat jejich specifika. Vždyť mnoho filosofů nejenom

59 Olivová, V., *Lidé a hry: historická geneze sportu*. Praha, Olympia 1979.

60 Gadamer, H.-G., *Aktualita krásného: umění jako hra, symbol a slavnost*. Přel. D. Filip. Praha, Triáda 2003.

61 Huizinga, *Homo ludens: o původu kultury ve hře*, c.d., s. 24.

62 Jirásek, I., *Pilgrimage as a form of physical and movement spirituality*. In: Parry, J. – Nesti, M. – Watson, N. (eds.), *Theology, Ethics and Transcendence in Sports*. New York, Routledge 2011, s. 223-232.

v období antiky, ale i v současnosti věnuje část svého času sportovním či rekreačním aktivitám zcela samozřejmě a považuje je za přirozenou součást vlastních životních příběhů. Skutečnost, že odborníci z různých oborů filosofování neprovazují tyto souvislosti vlastního prožívání se svým expertním působením, považuji za vážné ochuzení možností, jež filosofická kinantropologie skýtá. Pokud tato přehledová studie naladí některé filosofy k ochotě zabývat se, byť okrajově, ontologickými, epistemologickými či antropologickými rozměry pohybové kultury alespoň v jediném případě, pak splnila svůj účel.

SUMMARY

A specification of philosophical anthropology by means of the topic of human movement: Philosophical kinanthropology

The article introduces the theme of human movement (the cultural sub-system of the movement culture) and its theoretical rendering (kinanthropology) into philosophical discourse in the form of a philosophical kinanthropology – the specification of the field of philosophical anthropology. Terminological analysis of current philosophical descriptions of the movement culture are presented so as to define the basic orientation of philosophical kinanthropology as a consideration of and investigation into the sense of human existence as expressed by the phenomena of human movement, especially in the area of its cultivation. In this semantical framework, we examine the possible use of the discipline, thus understood, not only for the deeper comprehension of movement activities, including sports (for example by means of the phenomenological grasp of time and movement), but also for the development of philosophy by the analysis of phenomena and experiences nowhere else seen (for example, the evolutionary character of sport leading to the cyborgisation of man or the potentially spiritual dimension of play and travel).

ZUSAMMENFASSUNG

Spezifizierung der philosophischen Anthropologie mithilfe der Thematik der menschlichen Bewegung: philosophische Kinanthropologie

Der Beitrag bringt das Thema der menschlichen Bewegung (das kulturelle Subsystem der Bewegungskultur) und seine theoretische Erörterung (Kinanthropologie) in Form der philosophischen Kinanthropologie, eine Spezifizierung des Bereichs der philosophischen Anthropologie, in den philosophischen Diskurs ein. Die terminologische Analyse der bestehenden philosophischen Beschreibungen der Bewegungskultur bildet die Grundlage zur Umreißung der grundlegenden Zielrichtung der philosophischen Kinanthropologie als ein Durchdenken und Fragen nach dem Sinn des menschlichen Seins, das sich im Phänomen der menschlichen Bewegung und hier insbesondere in Umfeld ihrer Kultivierung äußert. In diesem semantischen Rahmen

wird die mögliche Nutzung dieser Disziplin sowohl für das tiefere Verständnis von Bewegungsaktivitäten einschließlich des Sports (z.B. durch die phänomenologische Erfassung der Zeit bzw. der Bewegung), als auch für die Entwicklung der Philosophie durch die Analyse von anderweitig nicht sichtbaren Phänomenen und Erfahrungen (z.B. der zur Kyborgisierung des Menschen führende evolutionäre Charakter des Sports oder die spirituelle Dimension des Spielens und des Wanderns), aufgezeigt.